YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
7 päivänä marraskuuta 1985 *

Asiassa 145/83,

Stanley George Adams, edustajanaan D. Vaughan, Q. C., ja Lontoon Middle Templen barrister C. Prout, Denton Hallin, Burginin ja Warrensin, solicitors, valtuuttamana, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto P. Berna, 16 A boulevard de la Foire,

kantajana,

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellinen neuvonantaja N. Koch ja komission oikeudellisen yksikön virkamies K. Banks, avustajanaan J. Lever, Q. C., Gray's Inn, Lontoo, prosessiosoite Luxemburgissa c/o komission oikeudellisen yksikön virkamies G. Kremlis, bâtiment Jean Monnet, Kirchberg,

vastaajana,

jossa vaaditaan vahingonkorvausta ETY:n perustamissopimuksen 178 artiklan ja 215 artiklan toisen kohdan nojalla,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti Mackenzie Stuart, jaostojen puheenjohtajat U. Everling, K. Bahlmann ja R. Joliet sekä tuomarit G. Bosco, T. Koopmans, O. Due, Y. Galmot ja T. F. O'Higgins,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

julkisasiamies: G. F. Mancini,
kirjaaja: H. A. Rühl, johtava hallintovirkamies,

kuultuaan julkisasiamiehen 11.7.1985 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Stanley George Adams on vaatinut yhteisöjen tuomioistuimen kirjaamoon 18.7.1983 saapuneella kanteella ETY:n perustamissopimuksen 178 artiklan ja 215 artiklan toisen kohdan nojalla Euroopan yhteisöjen komissiota korvaamaan vahingon, jonka hän mielestään on kärsinyt komission tai sen virkamiesten virkatehtäviä toimittaessaan suorittamien sellaisten virheellisten toimien tai laiminlyöntien vuoksi, joiden seurauksena kantaja on pidätetty, vangittu ja tuomittu Sveitsissä.

2 Kantaja katsoo väitetyn vahingon aiheutuneen erityisesti seuraavien toimien tai laiminlyöntien johdosta:

- sellaisten tietojen ja asiakirjojen toistuva levittäminen salassapitovelvollisuutta loukaten, joista kantaja on ollut tunnistettavissa niiden tietojen antajaksi, joiden perusteella komissio on määrännyt sakon kantajan entiselle työnantajalle, sveitsiläiselle Hoffmann-La Roche -yhtiölle, tietyistä kilpailua rajoittaneista toimenpiteistä

- kantajalle ei ole ilmoitettu hänellä olleesta mahdollisuudesta saattaa Sveitsin viranomaisten häntä vastaan komission tietolähteenä toimimisen vuoksi aloittama rikosoikeudellinen menettely Euroopan ihmisoikeustoimikunnan käsiteltäväksi.

Vastauskirjelmässään kantaja on lisäksi tuonut esiin, ettei komissio ole varoittanut häntä hänen Sveitsiin palatessaan kohtaamastaan riskistä.

3 Asianosaisten suostumuksella yhteisöjen tuomioistuin on päättänyt rajoittaa asian käsittelyn toistaiseksi kysymyksiin vahingonkorvausvelvollisuuden olemassaolosta ja kanteen mahdollisesta vanhentumisesta.

Riidan tosiasiaperusta

4 Kantaja, joka on tuohon aikaan ollut sveitsiläisen yhtiön Hoffmann-La Roche & Co. AG:n, jäljempänä 'Roche', palveluksessa Baselissa, on lähettänyt komission kilpailuasioista vastuussa olevalle jäsenelle 25.2.1973 päivätyn kirjeen, jossa hän on paljastanut Rochen useita kilpailua rajoittaneita toimenpiteitä. Samassa kirjeessä, joka on ollut merkitty "Henkilökohtaiseksi ja salaiseksi", kantaja on korostanut, että hän oli vielä Rochen palveluksessa, mutta aikoi lähteä yrityksestä saman vuoden heinäkuun paikkeilla ja perustaa oman liha-alan yrityksen Italiaan, Rooman lähistölle. Kantaja on päättänyt kirjeen seuraavasti:

"Pyydän teitä huolehtimaan, ettei nimeäni mainita tämän asian yhteydessä. Olen kuitenkin täysin käytettävissänne uusien tietojen sekä kutakin tässä kirjeessä mainittua kohtaa koskevien asiakirjojen hankkimisessa. Olen lisäksi milloin tahansa valmis keskustelemaan kustakin kohdasta avustajienne tai teidän itsenne kanssa ja tarvittaessa voin saapua lentoteitse Belgiaan tai Roomaan tätä varten. Lisäksi lähdettyäni Rochelta vuoden 1973 heinäkuun tienoilla, olen jopa valmis esiintymään missä tahansa tuomioistuimessa todistaakseni valaehtoisesti väitteitteni todenperäisyyden. Toivon teidän pian ilmoittavan minulle, miten voin edelleen olla teille avuksi – – ."

5 Saatuaan komission kilpailuasiain pääosaston (DG IV) silloisen pääjohtajan Schliederin 26.3.1973 päivätyn vastauskirjeen kantaja on keskustellut 9.4.1973 komission kahden virkamiehen Carisin ja Rihouxin kanssa Brysselissä. Tässä tapaamisessa kantaja on toimittanut komissiolle tiettyjä lisätietoja Rochen toiminnasta. Lisäksi kantaja on lähettänyt komissiolle huhti- ja heinäkuussa 1973 valokopioita suuresta määrästä Rochen sisäisiä asiakirjoja, muun muassa neljästätoista "Management informations" -tiedotteesta sekä Rochen pääjohtajan yhtiön johtajille lähettämästä kirjeestä.

6 Kantaja on ilmoittanut komissiolle 21.7.1973 päivätyllä kirjeellään pysyvänsä Rochen palveluksessa vuoden 1973 lokakuun loppuun. Kantaja on todellakin lähtenyt Rochen palveluksesta 31.10.1973 ja 1.4.1974 hän on asettunut vaimoineen ja lapsineen asumaan Italiaan.

7 Tämän jälkeen komissio on aloittanut tutkimukset Rochen toiminnasta alueilla, joista kantaja oli tiedottanut. Tämän tutkimuksen yhteydessä komission virkamiehet Rihoux ja Pappalardo ovat käyneet Rochen tytäryhtiöiden toimistoissa Pariisissa ja Brysselissä 22. ja 29.10.1974 ja yrittäneet saada

jäljennöksiä kantajan komissiolle toimittamista asiakirjoista. Kun Rochen edustajat ovat kiistäneet tuntevansa näitä asiakirjoja, komission virkamiehet ovat lopulta luovuttaneet osin karsitut jäljennökset kyseisistä "Management informations" -tiedotteista ja Rochen pääjohtajan yhtiön johtajille lähettämästä kirjeestä peitettyään niistä tietyt osat tai niihin käsin kirjoitetut muistiinpanot, jotka heidän mielestään olisivat voineet osoittaa jäljennettyjen asiakirjojen lähteen. Komission virkamiehet ovat vastavuoroisesti saaneet vahvistuksen asiakirjojen aitoudesta.

8 Komissio on tehnyt 9.6.1976 päätöksen 76/642 Euroopan talousyhteisön perustamissopimuksen 86 artiklan soveltamisesta (EYVL N:o L 223, s. 27), jossa on todettu Rochen käyttäneen väärin määräävää markkina-asemaansa vitamiinien tukkukaupassa ja määrätty yhtiölle 300 000 laskentayksikön suuruinen sakko. Päätös on olennaisilta osiltaan pysytetty yhteisöjen tuomioistuimen 13.2.1979 antamassa tuomiossa (asia 85/76, Hoffmann-La Roche v. komissio, Kok. 1979, s. 461).

9 Sillä välin 8.11.1974 sveitsiläinen asianajaja Alder on käynyt Rochen asiamiehenä komissiossa saadakseen tietää, miten komissio oli saanut haltuunsa edellä mainitut asiakirjat. Alder on korostanut tuolloin, että jos komissio ilmaisisi tietolähteen henkilöllisyyden, Roche olisi valmis toimittamaan komissiolle sen tutkimuksessaan tarvitsemat tiedot, eikä yhtiö aloittaisi rikosoikeudenkäyntiä tietolähdettä vastaan, mihin se muuten ryhtyisi Sveitsin rikoslain liiketietoja ilmaisemalla tapahtuvaa talousvakoilua koskevan 273 pykälän nojalla. Komission mukaan keskusteluun osallistuneet virkamiehet lopulta "olivat suostuneet harkitsemaan sen ilmoittamista, oliko asiakirjoja toimittanut henkilö Rochen palveluksessa". Schliederin saatua tietää Alderin ehdotuksesta hän on kuitenkin todennut, ettei komissio missään tapauksessa poikkeaisi yleisestä käytännöstään olla paljastamatta tietolähteittensä henkilöllisyyttä, minkä johdosta Alderille on ilmoitettu 6.12.1974, ettei komissio aikonut keskustella hallussaan olevien asiakirjojen alkuperästä.

10 Yleisen syyttäjän virastoon Berniin toimitetulla 18.12.1974 päivätyllä kirjeellä Alder on tehnyt Rochen nimissä rikosilmoituksen talousvakoilusta tuntematonta vastaan Sveitsin rikoslain edellä mainitun 273 pykälän nojalla. Alder on päätellyt erityisesti komission virkamiesten Rochen työntekijöille lokakuussa 1974 toimittamien asiakirjajäljennösten perusteella kantajan olevan pääepäilty.

11 Sveitsin viranomaiset ovat pidättäneet Italiasta perheineen tulossa olleen kantajan 31.12.1974 tämän ylittäessä rajaa. Poliisin laatimista pöytäkirjoista käy ilmi, että 31.12.1974 ja 1.1.1975 pidetyissä kuulusteluissa kantaja on myöntänyt, että hän on komission tietolähde ja että on ollut "täysin mahdollista", että hän olisi toimittanut komissiolle kyseiset asiakirjat. Kantaja on Sveitsin rikoslain 273 pykälän nojalla asetettu 1.1.1975 syytteeseen talousvakoilusta. Tämän jälkeisissä kuulusteluissa kantaja on väittänyt, että hän on toimittanut komissiolle ainoastaan suullisia tietoja ja että 31.12.1974 ja 1.1.1975 tehdyt pöytäkirjat eivät asianmukaisesti vastanneet sitä, mitä hän oli sanonut.

12 Pidätettynä ollessaan kantaja on ollut eristettynä, eikä hänen ole sallittu pitää yhteyttä perheeseensä. Hänen vaimonsa, joka oli vuorostaan joutunut Sveitsin poliisin kuulusteltavaksi, on tehnyt itsemurhan 10.1.1975. Komission eräs virkamies on saanut 25.1. nimettömän kirjeen, jossa on kerrottu kantajan pidätyksestä ja pyydetty komissiota puuttumaan asiaan kantajan hyväksi.

13 Alder ja Schlieder ovat käyneet helmikuun alussa 1975 puhelinkeskustelun, jossa viimeksi mainittu oli vahvistanut kantajan olleen komission tietolähde. On kuitenkin kiistetty, että Schlieder olisi vahvistanut kantajan olleen asiakirjojen toimittaja. Joka tapauksessa 14.2.1975 eräs poliisiviranomainen on ilmoittanut kantajan avustajakseen hankkiman sveitsiläisen asianajajan Bollagin avustajalle Portmannille, että eräs komission johtava virkamies oli nimennyt kantajan asiakirjojen toimittajaksi ja komission tietolähteeksi. Portmann on ilmoittanut asiasta kantajalle välittömästi.

14 Kantaja on 21.3.1975 vapautettu tutkintovankeudesta 25 000 Sveitsin frangin takuita vastaan, jonka komissio on korvannut kantajalle ja maksanut lisäksi hänen rikosoikeudenkäynnissä käyttämiensä asianajajien palkkiot.

15 Baselin kaupungin rikostuomioistuin on 1.7.1976 katsonut kantajan syyllistyneen muun ohessa Sveitsin rikoslain 273 pykälän rikkomiseen ja tuominnut hänet poissaolevana yhden vuoden ehdolliseen vankeusrangaistukseen. Saksan kielellä laaditusta tuomiosta käy ilmi, että vieraillessaan Rochen tytäryhtiöissä lokakuussa 1974 komission virkamiehet olivat luovuttaneet Rochen työntekijöille valokopioita kantajan komissiolle toimittamista asiakirjoista. Lisäksi tuomiossa todetaan, että kantaja on tunnustanut kertoneensa suullisesti komission virkamiehille Rochen toimista, jotka hänen mielestään ovat olleet kilpailua rajoittavia. Lopuksi tuomiosta ilmenee, että myös Schliederin ja Alderin käymästä puhelinkeskustelusta oli selvinnyt kantajan olleen komission tietolähde.

16 Baselin kaupungin kantonin muutoksenhakutuomioistuin on hylännyt 27.9.1977 kantajan valituksen. Tuomiossa esitetään erityisesti, että vieraillessaan Rochen ranskalaisessa tytäryhtiössä komission virkamiehet ovat näyttäneet kyseiset asiakirjat tytäryhtiön johtajalle, joka on ottanut niistä jäljennöksiä. Komission kantajalle lähettämä 6.1.1978 päivätty kirje on sisältänyt englanninkielisen käännöksen tuomiosta.

17 Kantajan tämän jälkeen Bundesgerichtille (Sveitsin valaliiton korkein oikeus) osoittama jatkovalitus sekä hakemus oikeudenkäyntimenettelyn uudelleen aloittamisesta on sittemmin hylätty.

18 Kantaja on helmikuussa 1979 perunut Bollagille antamansa valtuutuksen ja valtuuttanut Bernissä toimivan asianajajan Diefenbacherin avustajakseen. Tämä on ilmoittanut 18.8.1980 päivätyllä kirjeellään komissiolle saaneensa haltuunsa "todisteen, joka osoittaa erityisen selvästi komission olevan välittömästi vastuussa Adamsin viheliäisestä tilanteesta".

19 Kantaja on lopulta 28.5.1982 tehnyt valituksen Sveitsiä vastaan Euroopan ihmisoikeustoimikunnassa esittäen, että Sveitsin viranomaisten häntä vastaan nostamaa syytettä käsiteltäessä ei ole noudatettu Euroopan ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi 4 päivänä marraskuuta 1950 tehdyn yleissopimuksen 6 ja 10 artiklaa. Euroopan ihmisoikeustoimikunta on 9.5.1983 tehdyllä päätöksellään hylännyt valituksen, koska sitä ei ollut pantu vireille määräajassa.

Suullinen käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa

20 Kannetta käsiteltäessä yhteisöjen tuomioistuin (toinen jaosto) on kuullut kantajaa, hänen entistä asianajajaansa Portmannia ja useita komission entisiä tai edelleen palveluksessa olevia virkamiehiä.

21 Kantaja on tässä yhteydessä kertonut erityisesti, että hänen tarkoituksenaan on ollut velvoittaa 25.2.1973 päivätyllä kirjeellään komissio salassapitoon rajoittamattomaksi ajaksi. Vaikka hän on ilmoittanut kirjeessään, että lähdettyään Rochelta hän olisi ollut valmis esiintymään missä tahansa tuomioistuimessa, hän ei ole ajatellut tällaisen esiintymisen olevan tarpeen, ja jos niin olisi, hän on uskonut henkilöllisyytensä olevan pidettävissä salassa. Lisäksi Carisi ja Rihoux olivat luvanneet, ettei kantajan nimeä mainittaisi tutkimusten yhteydessä. Kantaja ei usko maininneensa erikseen komission virkamiehille

siitä, ettei hänen lähettämiään asiakirjoja pitäisi näyttää kolmansille osapuolille eikä siitä, että niistä yhdessä tarkasteltuina voisi ilmetä Rochelle, miltä osastolta ne ovat peräisin, sillä hän ei ollut lainkaan ajatellut komission käyttävän niitä toimielimen itsensä ulkopuolella. Hän ei myöskään ole pyytänyt, että häntä pidettäisiin ajan tasalla Rocheen kohdistuvan tutkimuksen kulusta, mutta komissio olisi voinut tiedottaa hänelle siitä, sillä se on saanut jo hänen 25.2.1973 päivätyllä kirjeellään tietää hänen hankkeistaan asettautua Italiaan, ja Carisin ja Rihouxin kanssa huhtikuussa 1973 käydyissä keskusteluissa kantaja on ilmoittanut muuttavansa Latinan kaupunkiin.

22 Schlieder on esittänyt erityisesti, että komissiolle oli ollut selvää, että Rochea koskevaan tutkimukseen voitaisiin joka tapauksessa ryhtyä vasta, kun kantaja olisi lähtenyt yrityksen palveluksesta. Tarpeesta suojella häntä hänen lähtönsä jälkeen ei ollut keskusteltu, sillä kukaan ei ollut ajatellut vakavissaan rikossyytteen nostamismahdollisuutta häntä vastaan. Schlieder ei ollut antanut ohjeita kantajan komissiolle toimittamien asiakirjojen käytöstä. Senkään jälkeen, kun Alder oli vieraillut komissiossa 8.11.1974, kukaan ei ollut pitänyt mahdollisena rikossyytteen nostamista kantajaa vastaan. Alderin uhkauksia oli siis pidetty ainoastaan tietolähteen nimen saamiseen tähtäävänä juonena. Tämän vuoksi komissio ei ole katsonut tarpeelliseksi ilmoittaa niistä kantajalle. Lisäksi kantajan kirjeestä on käynyt ilmi, että hän oli lähtenyt Rochen palveluksesta ja lähdössä Sveitsistä asettuakseen Italiaan. Lopuksi, Schlieder ei muista käyneensä puhelinkeskustelua Alderin kanssa helmikuun alussa 1975, mutta sen jälkeen, kun komission vastaanottamassa nimettömässä kirjeessä on kerrottu kantajan pidätyksestä, on ollut selvää, että komission on pitänyt asettua virallisesti tukemaan häntä ja auttaa häntä.

23 Rihoux on ilmoittanut erityisesti ymmärtäneensä kantajan 25.2.1973 päivätyn kirjeen siten, että tämän lähdettyä Roche-yhtiöstä komissiolla olisi ollut vapaat kädet. Hän ei lisäksi ollut saanut esimiehiltään mitään ohjeita kantajalta saatujen tietojen käsittelytavasta. Kantajan kanssa 9.4.1973 käydyissä keskusteluissa hänen tietojensa luottamuksellisuutta ei ollut tuotu esille eikä hän ollut ilmoittanut tulevaa osoitettaan. Lokakuussa 1974 Rihoux kahden kollegansa kanssa, joista toinen oli Pappalardo, oli käynyt Rochen tytäryhtiössä Pariisissa, ja he olivat kaikin keinoin, mutta turhaan yrittäneet saada kantajan toimittamien asiakirjojen jäljennöksiä. Tässä tarkoituksessa he olivat lukeneet Rochen henkilökunnalle otteita asiakirjoista näyttämättä niitä kuitenkaan näille. Silloin oli tullut esille kysymys, olisiko tutkimus pitänyt päättää, vaikka komissiolla oli hallussaan selvät todisteet. Oli sen vuoksi tarpeen punnita tarkoin esillä olleita intressejä, toisin sanoen toisaalta julkista etua, joka on vaatinut perustamissopimuksen noudattamisen valvomista, ja

toisaalta yksilön etua, joka on edellyttänyt, ettei tietolähteen henkilöllisyyttä paljasteta. Asiakirjojen käyttöä vastaan ovat puhuneet erityisesti niiden välitystapa ja niissä olleet merkinnät. Tämän vuoksi on päätetty käyttää ja luovuttaa Rochelle asiakirjojen osin karsitut valokopiot, joten asiakirjat ovat olleet samalla kertaa luonteeltaan anonyymejä ja riittävän vakuuttavia tutkimuksen jatkamista varten. Rihoux on selittänyt, ettei kukaan komissiossa ollut ajatellut ilmoittaa kantajalle Alderin 8.11.1974 komissiossa käyntinsä yhteydessä esittämistä uhkauksista. Itse asiassa kantaja oli kadonnut ilmoittamatta komissiolle osoitettaan eikä ollut mitään syytä uskoa hänen aikovan palata Sveitsiin. Lopuksi, komissiossa on ajateltu Alderin uhkausten olleen pelkkää hämäystä.

24 Pappalardo, joka oli nimitetty pääosastolle DG IV syyskuusta 1973 alkaen, on lisännyt Rihouxin kertomukseen, että käydessään komissiossa 8.11.1974 Alder oli selvittänyt Sveitsin rikoslain 273 pykälän sisältöä.

25 Portmann on esittänyt, että kantajan puolustus oli aloitettu hänen pyynnöstään vuoden 1975 alussa. Aluksi kantajan asianajajat ovat saaneet ohjeita ainoastaan häneltä itseltään. Myöhemmin asianajajat ovat saaneet tietoja komissiolta, mutta kysymys ei kuitenkaan koskaan ole ollut konkreettisista ohjeista.

Vanhentumisväite

26 Komissio katsoo väitteenään, että kanne on vanhentunut yhteisöjen tuomioistuimen perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan 43 artiklan nojalla.

27 Kanteen perustuessa useisiin eri ajankohtina sattuneisiin tapahtumiin, joista kantaja on saanut tiedon eri aikoina, ei ole mahdollista arvioida kanteen vanhentumisväitteen mahdollisuutta ennen kuin on tarkasteltu kysymystä, mistä tapahtumista komissio voi olla sopimussuhteen ulkopuolisessa vastuussa. Vasta kun tämä kysymys on ratkaistu, voidaan määrittää, onko perussäännön 43 artiklassa asetettu viiden vuoden vanhentumisaika umpeutunut. Aluksi on näin ollen tutkittava vastuun olemassaoloa koskevat kanneperusteet.

Rikkomusperusteisen vastuun olemassaolo

a) *Salassapitovelvollisuuden ja kantajaan kohdistuvan ilmoittamisvelvollisuuden rikkominen*

28 Kantaja esittää, että hänen ja komission väliset suhteet ovat olleet täysin luottamukselliset, kuten käy selvästi ilmi sekä hänen 25.2.1973 päivätystä ensimmäisestä kirjeestään komissiolle että keskusteluista, joita hän on käynyt komission virkamiesten kanssa 9.4.1973 pidetyn kokouksen yhteydessä. Salassapitovelvollisuus seuraa lisäksi sekä jäsenvaltioiden lainsäädännön yhteisistä yleisistä periaatteista että perustamissopimuksen 214 artiklassa ja 6.2.1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 (EYVL 1962, s. 204) 20 artiklassa komissiolle määrätyistä velvollisuuksista.

29 Kantaja korostaa erityisesti, että ilmoittaessaan 25.2.1973 päivätyssä kirjeessään valmiudestaan vahvistaa tuomioistuimessa valaehtoisesti kertomuksensa paikkansapitävyys hän on tarkoittanut, että hänen henkilöllisyytensä voisi paljastaa vain hän itse sen jälkeen, kun komissio olisi päättänyt tutkimuksensa ja yhteisöjen tuomioistuin tehnyt päätöksensä. Kantaja ei ollut koskaan ilmoittanut komissiolle luopuvansa häneen kohdistuvan salassapitovelvollisuuden ylläpitämistä koskevasta vaatimuksestaan lähdettyään Rochen palveluksesta. Lopuksi, komission käyttäytyminen oli osoittanut, että se on katsonut olevansa tällaisen velvoitteen sitoma. Niinpä komissio oli useaan otteeseen, erottelematta ajanjaksoja ennen kantajan Rochelta lähtemistä ja sen jälkeen, tarkoituksellisesti kieltäytynyt nimeämästä tietolähdettään aina vuoden 1975 alkuun asti, jolloin Schlieder on paljastanut hänen nimensä.

30 Vaikka komissio on ollut velvollinen salassapitoon kantajan suhteen, tämän mielestä se oli rikkonut kyseistä velvoitettaan erityisesti kolmessa yhteydessä. Ensiksi asiakirjojen jäljennösten luovuttaminen Rochen henkilökunnalle lokakuussa 1974 on antanut Rochelle tilaisuuden päätellä, että tietolähde epäilemättä on ollut kantaja. Toiseksi komissio ei ole varoittanut kantajaa hänen Sveitsiin palatessaan väistämättä kohtaamastaan riskistä. Kantajan mukaan komission velvollisuus olisi ollut ilmoittaa hänelle asiasta joko luovutettuaan asiakirjat Rochen henkilökunnalle tai viimeistään Alderin viimeisen komissiossa käynnin jälkeen marraskuussa 1974, jolloin komissiolla on ollut mahdollisuus täysin arvioida kyseisen riskin laajuus. Tältä osin kantaja muistuttaa Alderin kertoneen komission virkamiehille, että Roche oli harkinnut mahdollisuutta aloittaa rikosoikeudenkäynti tietolähdettä vastaan, ja että asianajaja oli jopa selvittänyt Sveitsin rikoslain asiaankuuluvan

säännöksen sisältöä. Lopuksi ja kolmanneksi Schlieder oli nimeltä maininnut helmikuussa 1975 kantajan komission tietolähteeksi.

31 Komissio kiistää olleensa velvollinen salassapitoon kantajan suhteen sen jälkeen kun tämä on jättänyt työpaikkansa Rochella. Tältä osin se perustaa väitteensä erityisesti kantajan omaan nimenomaiseen ilmoitukseen hänen 25.2.1973 päivätyssä kirjeessään, jonka mukaan lähdettyään Rochen palveluksesta hän olisi ollut valmis esiintymään missä tahansa tuomioistuimessa – muussakin kuin yhteisöjen tuomioistuimessa – vahvistaakseen ilmoituksensa valaehtoisesti. Lisäksi kantajan Rochen palveluksesta lähdön jälkeinen käyttäytyminen on antanut komissiolle perustellun aiheen uskoa, että hänestä olisi ollut samantekevää, vaikka hänet olisi tunnistettu tietolähteeksi, koska kantaja ei ollut edes ilmoittanut komissiolle uutta osoitettaan. Se, että komissio on useaan otteeseen kieltäytynyt ilmaisemasta tietolähteensä henkilöllisyyttä, ei suinkaan ole merkinnyt sitä, että se olisi katsonut olevansa salassapitovelvollinen; sen käytöstä on ohjannut ainoastaan sen yleinen tapa olla paljastamatta tietolähteittensä henkilöllisyyttä.

32 Komissio kiistää joka tapauksessa rikkoneensa mahdollista kantajan henkilöllisyyden salassapitovelvollisuuttaan. Valokopioiden luovuttaminen Rochen henkilökunnalle ei ole ollut tällainen rikkomus, koska komissio ei ole voinut ennakoida Rochen kykenevän jäljennöksiä tarkastelemalla tunnistamaan asiakirjojen lähteen. Kantaja ei ollut koskaan pyytänyt komissiota olemaan luovuttamatta näitä asiakirjoja Rochelle. Päin vastoin hän oli myöntynyt siihen, että komissio olisi käyttänyt asiakirjoja kyseisen yrityksen toimintaa koskevissa tutkimuksissa. Katsottuaan tarpeelliseksi paljastaa ne Rochelle komissio on kuitenkin huolehtinut kaikkien mahdollisten niiden lähteen osoittavien ainesten poistamisesta niistä. Kysymyksessä olevilla asiakirjoilla ei lisäksi ole ollut mitään ilmeistä yhteyttä kantajaan, jonka olisi voinut tunnistaa ainoastaan Rochen yritysrakenteen ja toiminnan erityisen yksityiskohtaisesti tunteva henkilö. Kantaja ei ollut koskaan varoittanut komissiota tällaisesta riskistä.

33 Komission mahdollisen velvollisuuden varoittaa kantajaa ei komission mielestä voinut päätellä seuraavan sen mahdollisesta salassapitovelvollisuudesta. Siltä varalta, että tätä olisi tarkasteltava erillisenä kanneperusteena, komissio lisää, että oikeudellisesti on mahdotonta perustella komissiolle velvollisuutta varoittaa Alderin käynnin jälkeen kantajaa hänen Sveitsiin palatessaan kohtaamastaan riskistä. Komissiolla ei lisäksi ole ollut syytä uskoa, että Roche olisi pystynyt tunnistamaan kantajan tietolähteeksi. Lopuksi helmikuun alussa 1975 Alderin kanssa käymässään puhelinkeskustelussa

Schlieder ei ole paljastanut mitään sellaista, mitä Roche ja Sveitsin viranomaiset eivät olisi jo tienneet, koska kantaja oli jo tuolloin myöntänyt olleensa komission tietolähde.

34 Salassapitovelvollisuuden olemassaolosta on todettava, että perustamissopimuksen 214 artiklassa määrätään erityisesti yhteisön toimielinten jäsenten ja virkamiesten siitä velvollisuudesta, etteivät he saa "ilmaista salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvia tietoja eikä varsinkaan tietoja yrityksistä taikka niiden liikesuhteista tai kustannustekijöistä". Vaikka määräys tarkoittaakin ennen kaikkea yrityksiä koskevia tietoja, ilmaisu "varsinkaan" osoittaa, että kysymys on yleisestä periaatteesta, joka soveltuu myös luonnollisten henkilöiden toimittamiin tietoihin, jos ne kuuluvat luonteensa puolesta salassapitovelvollisuuden piiriin. Tämä koskee ennen kaikkea täysin vapaaehtoisesti toimitettuja tietoja, joihin on liittynyt pyyntö tietolähteen henkilöllisyyden salaamiseksi: nämä tiedot vastaanottamaan suostuvan toimielimen on noudatettava tällaista ehtoa.

35 Käsiteltävänä olevassa tapauksessa jo kantajan 25.2.1973 päivätystä kirjeestä on käynyt aivan selvästi ilmi, että hän on pyytänyt komissiota olemaan paljastamatta hänen henkilöllisyyttään. Näin ollen ei voida kiistää, etteikö komissio olisi ollut kantajaa kohtaan velvollinen salassapitoon. Osapuolten välinen erimielisyys ei itse asiassa kohdistukaan velvollisuuden olemassaoloon, vaan pikemminkin siihen, onko komission salassapitovelvollisuus jatkunut senkin jälkeen, kun kantaja on lähtenyt Rochen palveluksesta.

36 Tältä osin on korostettava, että kantajan pyynnössä ei ole ollut määräaikaa, jonka jälkeen komissio olisi vapautunut tietolähteensä henkilöllisyyttä koskevasta salassapitovelvollisuudesta. Kantajan valmius esiintyä missä tahansa tuomioistuimessa Rochen palveluksesta lähdettyään ei tarkoita mitään tämän suuntaista. Todistamiseen tuomioistuimessa kuuluvat todistajan virallinen kutsuminen oikeuden istuntoon, hänen velvollisuutensa vastata esitettyihin kysymyksiin ja vastavuoroisesti kaikki hänelle kuuluvat oikeudenkäyntimenettelyn takeet. Kantajan tarjousta vahvistaa tietojensa paikkansapitävyys tällaisissa olosuhteissa ei voida ymmärtää yleiseksi lausumaksi, jolla hän olisi vapauttanut komission sille kuuluvasta salassapitovelvollisuudesta. Kantajan myöhempää käyttäytymistä ei myöskään voida ymmärtää tällä tavoin.

37 Komission olisi näin ollen pitänyt säilyttää kantajan henkilöllisyys salassa senkin jälkeen, kun hän oli lähtenyt työpaikastaan.

38 Kantajan ilmoitusten mukaan ainoa kerta, jolloin komissio on paljastanut suoraan tietolähteensä henkilöllisyyden on ollut Schliederin ja Alderin välinen puhelinkeskustelu helmikuun alussa 1975. Se on kuitenkin käyty sen jälkeen, kun kantaja on toimituttanut komissiolle nimettömän kirjeen, jossa on kerrottu hänen vangitsemisestaan ja pyydetty komissiolta apua. On vaikea ymmärtää, miten komissio olisi voinut noudattaa kyseistä pyyntöä vahvistamatta ainakin epäsuorasti kantajan olleen sen tietolähde. Lisäksi sittemmin on osoittautunut, että tuohon ajankohtaan mennessä kantaja oli jo myöntänyt Sveitsin poliisille antaneensa ainakin suullisia tietoja komissiolle, ja sveitsiläisten tuomioistuinten päätöksistä käy ilmi, että Schliederin vahvistuksella ei ole ollut ratkaisevaa merkitystä kantajan tuomitsemisessa. Kantajan henkilöllisyyden paljastamista tässä vaiheessa ja näissä olosuhteissa ei voida pitää sellaisen salassapitovelvollisuuden rikkomisena, johon perustuen komissio saattaisi joutua vastuuseen kantajaan nähden.

39 Sitä vastoin on todettava, että sisällöltään osittain karsittujen valokopioiden Rochen tytäryhtiöiden henkilökunnalle toimittamisen seurauksena Roche on pystynyt tunnistamaan kantajan pääasialliseksi epäillyksi Sveitsin yleisen syyttäjän virastossa tekemässään rikosilmoituksessa. Asiakirjojen kyseinen luovutus on näin ollen aiheuttanut kantajan pidättämisen ja antanut poliisille ja sveitsiläisille tuomioistuimille olennaista todistusaineistoa häntä vastaan.

40 Oikeudenkäyntiasiakirjoista käy ilmi, että komissio on ollut täysin tietoinen siitä, että kantajan toimittamien asiakirjojen valokopioiden luovuttaminen Rochelle on ollut vaarassa paljastaa yritykselle tietolähteen henkilöllisyyden. Tästä syystä komission virkamiehet ovat aluksi yrittäneet hankkia muita jäljennöksiä kyseisistä asiakirjoista Rochen tytäryhtiöistä Pariisissa ja Brysselissä. Tämän yrityksen epäonnistuttua komissio on valmistanut asiakirjoista uusia jäljennöksiä, jotka sen mielestä eivät yhtä helposti olisi aiheuttaneet kantajan tunnistamista, ja pyrkinyt poistamaan jäljennöksistä kaikki merkinnät, jotka sen mielestä olisivat saattaneet paljastaa lähteen. Komissio ei kuitenkaan ole voinut olla varma, että nämä varotoimet ovat riittäviä poistamaan kaiken riskin kantajan tunnistamisesta Rochelle toimitettujen jäljennösten avulla, koska se ei ole tuntenut Rochen kyseisten asiakirjojen yrityksen sisäistä jakelua koskevaa käytäntöä. Näin ollen komissio on joka tapauksessa toiminut varomattomasti luovuttaessaan jäljennökset Rochelle neuvottelematta tältä osin etukäteen kantajan kanssa.

41 Ei ole kuitenkaan tarpeen ratkaista, olisiko asiakirjojen luovuttaminen riittänyt, tuolloinen tilanne ja erityisesti komission käytettävissä olleet tiedot huomioon ottaen, saattamaan yhteisön vastuuseen kantajan tietolähteeksi

tunnistamisesta aiheutuvista seurauksista. Vaikka komissio luovuttamishetkellä ei ole välttämättä ollutkaan tietoinen kantajalle aiheuttamansa riskin laajuudesta, sillä toisaalta on ollut Alderin komissiossa käynnin jälkeen 8.11.1974 kaikki tältä osin tarvittavat tiedot. Kyseisen käynnin jälkeen komissio on tiennyt, että Roche oli lujasti päättänyt selvittää, miten komissio oli saanut haltuunsa kyseiset asiakirjat ja että yritys on valmistellut syytteen nostamista tietolähdettä vastaan Sveitsin rikoslain 273 pykälän nojalla. Alder oli jopa selvittänyt pykälän sisällön. Komissio on myös tiennyt mahdollisuudesta saada Roche sitoutumaan olemaan ryhtymättä mihinkään toimenpiteisiin tietolähdettä vastaan, jos komissio olisi paljastanut hänen henkilöllisyytensä, mutta tähän mahdollisuuteen se ei kuitenkaan ole voinut turvautua ilman kantajan suostumusta.

42 Näissä olosuhteissa komissio ei ole mitenkään voinut rajoittua arvioimaan, että kantajan tunnistaminen on ollut epätodennäköistä, ettei tämä todennäköisesti koskaan palaisi Sveitsiin ja ettei Sveitsin viranomaisilla olisi missään tapauksessa tarkoitusta nostaa rikossyytettä kantajaa vastaan. Komission olisi päin vastoin pitänyt toteuttaa kaikki mahdolliset toimenpiteet varoittaakseen kantajaa, jotta hänellä siten olisi ollut mahdollisuus toteuttaa omat järjestelynsä Alderin antamien tietojen perusteella, ja neuvotella hänen kanssaan Alderin ehdotuksia koskevista menettelytavoista.

43 Vaikka kantaja ei ollutkaan jättänyt tarkkaa osoitetta, josta komission olisi ollut helppo hänet tavoittaa, hän oli ilmoittanut jo 25.2.1973 päivätyssä kirjeessään aikeistaan perustaa oma liha-alan yritys Italiaan Rooman lähistölle. Muiden tarkempien tietojen puuttuessakin komissio olisi voinut näiden tietojen perusteella aloittaa tiedustelut kantajan olinpaikan selvittämiseksi. On kiistatonta, ettei komissio ole edes yrittänyt löytää kantajaa, vaikka se onkin antanut Alderille tiedoksi vasta melkein kuukauden kuluttua lopullisen kieltäytymisensä keskustella hallussaan olleiden asiakirjojen alkuperästä, mitä on seurannut Rochen Sveitsin yleisen syyttäjän virastossa tekemä rikosilmoitus.

44 Koska komissio on laiminlyönyt kaikkien siltä edellytettävissä olleiden toimenpiteiden toteuttamisen toimittaakseen kantajalle sillä Alderin käynnin 8.11.1974 jälkeen hallussaan olleet tiedot, vaikka niiden toimittaminen olisi ollut omiaan estämään vahingon syntymisen tai ainakin rajoittamaan vahinkoa, joka on voinut aiheutua kantajan tunnistamisesta komission Rochelle luovuttamien asiakirjojen avulla, komission on näin ollen katsottava olevan vastuussa sen kyseisestä menettelystä kantajalle aiheutuneesta vahingosta.

b) *Velvollisuus neuvoa kantajaa ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen osalta*

45 Lopuksi kantaja toteaa, että sitoutuessaan huhtikuussa 1975 neuvomaan Bollagia kantajan puolustuksen valmisteluissa komissiolla on ollut velvollisuus huolehtia kantajasta antamalla hänelle asianmukaisia neuvoja. Komissio ei kuitenkaan ole antanut kantajalle ajoissa tietoa hänen oikeudestaan tehdä valitus Euroopan ihmisoikeustoimikuntaan, joten se on jättänyt kyseisen velvollisuutensa täyttämättä.

46 Komissio korostaa, ettei se ole koskaan sitoutunut neuvomaan kantajaa eikä hänen asianajajaansa mahdollisuudesta kääntyä Euroopan ihmisoikeustoimikunnan puoleen. Se oli ainoastaan maksanut kantajan puolustamisesta aiheutuneet oikeudenkäyntikulut jättäen hänen neuvomisensa hänen asianajajiensa tehtäväksi.

47 Tämä kanneperuste on ilmeisen perusteeton. Oikeudenkäyntiasiakirjoista, erityisesti Portmannin todistuksesta, käy ilmi, että kantaja on itse hankkinut puolustusasianajajansa, jotka ovat saaneet ohjeita ainoastaan häneltä itseltään. Komissio on rajoittunut antamaan pyydettyjä tietoja erityisesti yhteisön ja Sveitsin valaliiton välisestä vapaakauppasopimuksesta ja muutoin maksamaan oikeudenkäyntikulut. Yhteisöjen tuomioistuin katsoo, ettei komissiolla ole ollut lisävelvoitteita ja ettei se näin ollen ole syyllistynyt laiminlyöntiin olemalla antamatta yksityiskohtaisia ohjeita kantajan puolustusasianajajille ja olemalla neuvomatta tätä suoraan tältä osin.

Kanteen vanheneminen

48 Komission mielestä kanne on joka tapauksessa yhteisöjen tuomioistuimen perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan 43 artiklan perusteella vanhentunut. Kaikki tosiseikat, joihin kantaja on perustanut kanteensa, ovat tapahtuneet aikaisemmin kuin viisi vuotta ennen kanteen nostamista. Mainitussa artiklassa ei edellytetä, että kantaja on saanut ajoissa kyseiset tosiasiat tietoonsa. Kantaja on joka tapauksessa tuntenut tosiseikat riittävän hyvin vedotakseen hänellä mahdollisesti oleviin oikeuksiin sen jälkeen, kun hän oli saanut tietoja Sveitsin poliisin kuulusteluissa ja viimeistään sveitsiläisten tuomioiden pohjalta.

49 Kantaja korostaa, että hän yleisesti ottaen on saanut tietoonsa nyt esittämänsä tosiseikat vasta vuonna 1980 sen jälkeen, kun hänen uudella asianajajallaan Diefenbacherilla on ollut tilaisuus tutkia rikosoikeudenkäynnin pöytäkirjat. Hän ei ole uskonut Sveitsin poliisin antamiin tietoihin eikä ole voinut lukea sveitsiläisiä tuomioita, jotka on laadittu saksan kielellä. Hänellä ei missään tapauksessa ole ollut mahdollisuutta saada tietoonsa Alderin komissiossa käyntiin 8.11.1974 liittyviä tosiseikkoja.

50 Yhteisöjen tuomioistuimen perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan 43 artiklan mukaan "vanhentumisaika sopimussuhteen ulkopuolista yhteisön vastuuta koskevissa asioissa on viisi vuotta tapahtumasta, johon korvausvelvollisuus perustuu". Tätä määräystä on tulkittava siten, että vanhentumisaikaan ei voida vedota sellaista vahingon kärsijää vastaan, joka on saanut tietoonsa vahingon aiheuttaneen seikan vasta myöhemmin ja jolla ei tästä syystä ole ollut ennen vanhentumisajan päättymistä käytettävissään kohtuullista aikaa kanteen nostamiseen tai vaatimuksen esittämiseen.

51 Tältä osin on otettava huomioon, että yhteisöjen tuomioistuin perustaa yhteisön vastuuta koskevan ratkaisunsa siihen, että komissio ei ole yrittänyt antaa tietoja kantajalle eikä neuvotella hänen kanssaan Alderin käynnin 8.11.1974 jälkeen. Oikeudenkäyntiasiakirjoista käy ilmi, että asianosainen on voinut saada tietoonsa kyseiset seikat vasta käsiteltävänä olevan kanteen vireillä ollessa, koska Alderin käynti mainitaan ensi kertaa komission vastineessa. Hän ei näin ollen ole voinut perustaa kanteensa vaatimuksia yhteisön vastuuseen tältä osin ennen tavanomaisen vanhentumisajan umpeutumista.

52 Tämän vuoksi komission väite on hylättävä.

Vahingon korvaaminen

53 Näillä perusteilla yhteisön on periaatteessa korvattava vahinko, joka on aiheutunut kantajan tunnistamisesta komission Rochelle luovuttamien asiakirjojen avulla. Kantajan oman varomattomuuden on silti todettava rajoittavan komission vastuuta. Hän ei ollut nimittäin ilmoittanut komissiolle mahdollisuudesta päätellä asiakirjoista itsestään hänen henkilöllisyyttään tietolähteenä, vaikka hän juuri on ollut parhaassa asemassa havaitsemaan ja poistamaan kyseisen riskin. Hän ei myöskään ole pyytänyt komissiota pitämään häntä ajan tasalla Rocheen kohdistuneen tutkimuksen kulusta ja erityisesti asiakirjojen mahdollisesta käytöstä siinä. Lopulta hän on palannut Sveitsiin pyrkimättä

saamaan tietoa kyseisistä seikoista, vaikka hänen on täytynyt olla tietoinen riskistä, jolle hänen toimintansa entistä työnantajaansa kohtaan oli hänet altistanut Sveitsin lainsäädännön kannalta.

54 Näissä oloissa kantaja on itse vaikuttanut suuresti kärsimäänsä vahinkoon. Yhteisöjen tuomioistuin katsoo komission ja kantajan käyttäytymistä arvioidessaan kohtuulliseksi jakaa kyseinen vastuu tasan molempien osapuolten kesken.

55 Edellä mainituilla perusteilla komissio tuomitaan korvaamaan 50 prosenttiin asti kantajan kärsimä vahinko, koska hänet on pystytty tunnistamaan Rochen kilpailua rajoittaneita toimenpiteitä koskevien tietojen antajaksi. Kanne hylätään muilta osin. Korvauksen määrän vahvistavat joko osapuolet yhteisellä sopimuksella tai, jos sopimusta ei synny, yhteisöjen tuomioistuin.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on antanut seuraavan välipäätöksen:

1) Komissio velvoitetaan korvaamaan 50 prosenttiin asti kantajan kärsimä vahinko, koska hänet on pystytty tunnistamaan sellaisten tietojen antajaksi, joiden perusteella komissio on määrännyt sakon kantajan entiselle työnantajalle, sveitsiläiselle Hoffmann-La Roche -yhtiölle, tietyistä kilpailua rajoittaneista toimenpiteistä.

2) Kanne hylätään muilta osin.

3) Osapuolet toimittavat yhteisöjen tuomioistuimelle yhdeksän kuukauden kuluessa tuomion antamisesta tiedon yhteisesti vahvistamansa korvausmäärän suuruudesta.

4) Jos sopimusta korvauksen suuruudesta ei synny, osapuolet toimittavat yhteisöjen tuomioistuimelle samassa määräajassa omat laskelmiin perustuvat vaatimuksensa.

5) Oikeudenkäyntikuluista päätetään myöhemmin.

Mackenzie Stuart Everling Bahlmann Joliet

Bosco Koopmans Due Galmot O'Higgins

Julistettiin Luxemburgissa 7 päivänä marraskuuta 1985.

P. Heim
kirjaaja

A. J. Mackenzie Stuart
presidentti